

FILM HAND BOKEN

- HUR DU HJÄLPER ANDRA
ATT GÖRA FILM

Illustrationer: Ludde Falk
Grafisk form: Kerstin Strömberg
Kultur i Väst 2016

FILM HAND BOKEN

- HUR DU HJÄLPER ANDRA
ATT GÖRA FILM

Texten är skriven av
Amanda Leissner
på uppdrag av Kultur i Väst.
Redaktör: Jenny Luukkonen

INLEDNING

Nästan alla har någon gång gjort en film och visat upp den för andra på något sätt. I dag är det en del av vårt vardagsliv. Film är en av våra främsta källor till både underhållning och information. Det är också ett verktyg för kommunikation, social interaktion och propaganda. Film är en växande näring, ett universellt språk och en konstform – vare sig man befinner sig bland biodukar eller på Youtube.

Att tolka rörlig bild är också ett kunskapsområde. Det bästa sättet att utveckla sin läsförståelse, oavsett om det gäller ord eller bild, är att skapa själv! Oavsett vad man är intresserad av – musik, parkour, smink, politik, böcker eller stickning – kan film vara ett sätt att visa upp vad man gör, kommunicera med andra, förmera andra konstformer eller synliggöra nya perspektiv. Som en del av ett filmteam får man till exempel träna på att samarbeta, ta ansvar för sin del i helheten och att kompromissa. Det finns många olika roller i ett filmteam och de flesta kan hitta en arbetsuppgift som passar.

Den här handboken är framtagen för dig som vill inspirera andra att göra film eller coacha deltagare i befintliga filmprojekt. Du kanske jobbar med unga människor som vill göra film i skolan eller på fritiden, men handboken passar också dig som är nyfiken på hur det kan gå till när en film blir till, eller jobbar med helt andra målgrupper där film kan berika eller belysa.

Pia-Marie Wehrling,
filmkonsulent, Kultur i Väst

INNAN DU SÄTTER IGÅNG

Det finns massor av sätt att göra film på och det finns inga givna regler man måste följa. Utgå från den drivkraft och ambitionsnivå som finns bland just dina deltagare! Vissa vill göra en långfilm direkt. Andra är bara nyfikna på att få veta mer om film. Oavsett vilket mål gruppen har, kan det vara bra att börja småskaligt för att inspirera deltagarna och se om film passar dem. Här är några saker som är viktiga att fundera över när du stöttar en grupp som ska göra film.

Hur lång tid tar det?

Det går att göra en film på en dag, förutsatt att idén är tydlig och enkel. Men ofta tar det längre tid att klippa filmen än att spela in den, därför är det viktigt att också ha planerat in tid till redigeringen. Man brukar säga att tio sidor manus blir ungefär tio minuter film. Tio minuter film kan ta mellan två och sju dagar att spela in. Att det varierar så mycket i tid beror till exempel på hur många olika platser filmen ska spelas in på, hur många olika sorters bilder som ska filmas och hur många karaktärer som är med. Självkänt beror det också på deltagarnas ambitionsnivå. Vad tror du passar dina deltagare? Vill de göra något snabbt och kul eller brinner de för ett ämne och vill lägga ner massor av tid på sin film? Fråga dem hur de vill att deras filmprojekt ska vara!

Hur många ska vi vara?

Ett filmteam kan bestå av en person eller tjugo. Är din grupp större, mellan tio och tjugo personer, kan det vara bra att dela in deltagarna i mindre team som gör var sin film. Antal deltagare per film beror också på hur mycket teknik ni har. Finns det till exempel bara en dator eller surfplatta att redigera på kan det bli tråkigt om för många av deltagarna bara får sitta och titta på. Rekommendationen är att vara tre till fem personer om man ska göra en kortare film. Ju mer ambitiöst ett filmprojekt är, desto lättare kan det bli om fler är med. Vanligtvis består teamet på en kortfilm av cirka sex till tolv personer, utöver skådespelarna. Vad passar för situationen du befinner dig i? Behöver ni hitta fler deltagare eller kan ni anpassa det hela efter hur många som redan är intresserade?

Hur är jag en kreativ handledare?

Många av oss är redan experter på film eftersom vi konsumerar så mycket rörliga bilder, vilket betyder att även nybörjare kan göra avancerade filmiska saker – rent intuitivt. Det är mycket möjligt att deltagarna kan mer än du som är ledare. Det är varken farligt eller dåligt om de lär sig kameran eller redigeringsprogrammet snabbare än du gör. Självklart är det bra om du försöker lära dig hur utrustningen fungerar, men det måste inte vara ett hinder om du inte kan det. Om deltagarna kommer med en fråga kan du alltid svara att du ska försöka ta reda på det. Ring en vän, googla och försök hitta svaret på deras fråga, eller lös problemet tillsammans!

Tycker du att det är svårt? Försök, så långt det går, att inte sprida den känslan till deltagarna. Kom ihåg att de lätt blir osäkra om du är osäker. Ju svårare vi tror att något är, desto svårare blir det att lära sig.

Det viktigaste uppdraget för den som leder är att följa och stimulera deltagarna i processen. Att uppmuntra utan att göra skola av det. Förenkla, stötta och hjälpa dem hitta en struktur eller lösa praktiska saker som de tycker är för svåra. Hjälpa till med tekniken om det behövs. Däremot är det viktigt att ledaren inte tar över. Det roligaste med filmandet är just att få skapa något utan att någon annan lägger sig i. Fundera på vilken hjälp du hade velat ha om du skulle testa på något nytt eller göra något med personer du inte känner sedan innan. Vad hade du velat ha för stöd?

Trygga rum, rutiner eller kaos?

Fundera över vilka förutsättningar deltagarna behöver. Vissa behöver ha tyst omkring sig, andra behöver kaos. Vissa behöver rutiner utifrån, andra behöver bestämma själva. Prova er fram till det som fungerar bäst i er grupp. Om deltagarna är motiverade kan de filma var som helst utan att något stör dem, men ofta kan det vara viktigt att skapa ett tryggt rum för filmandet. Särskilt viktigt är det om ni är på en plats, exempelvis en fritidsgård, där deltagarna är vana vid att slappna av och göra som de vill. Till några av övningarna här i handboken kan det vara skönt att ha det tyst omkring sig eller sitta lite för sig själv. Kanske störs de av vänner som spelar biljard i rummet intill. Kanske blir biljardspelarna intresserade av era övningar och springer in och ut ur rummet. Då är det bra med struktur och tydlighet! Du kan bestämma en tid tillsammans med deltagarna som ni ägnar åt just film. Ett rum kan förvandlas till filmrummet, med stängda dörrar och utan spring. Vad tycker deltagarna själva?

TIPS FÖR ATT KOMMA IGÅNG

Arrangera en biokväll

Ni kan antingen åka på utflykt till en biograf eller ordna en egen filmkväll. Att se på film kan ge mycket idéer och inspiration till att göra egen film. Det finns mycket bra kortfilm på Youtube och Vimeo, och via Frame filmfestival kan ni få tillgång till dvd:er och länkar till massor av film gjorda av filmare i Västra Götaland – www.frame.nu

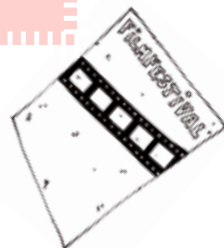

Åk på filmfestival

Det finns mängder av filmfestivaler att välja på i Västra Götaland. Filmfestivaler är ofta en bra mötesplats där ni får chansen att träffa andra som håller på med film. Att se filmer som andra har gjort inspirerar också till att göra egna. Dessutom är det kul med festival! Se listan med festivaler på sidan 38.

Arrangera en egen filmfestival

Om ni inte har en filmfestival på er ort, varför inte arrangera en egen? På så vis får deltagarna ett konkret mål med filmerna de skapar – att de ska visas för publik! Att jobba mot en deadline kan vara stressigt, men om målet är att bli klar till en filmfestival kan deltagarna kanske hålla motivationen på topp. Det finns också stöd att söka om man vill arrangera en offentlig festival, kolla till exempel med kommunen eller KulturUngdom (om flera av arrangörerna är under 30 år).

Bjud in en filmskapare

Det finns flera filmskapare som mer än gärna kommer till just er. Hen kan till exempel visa sina egna filmer och berätta om sitt skapande. En filmskapare kan också hålla i filmövningar så att ni kan testa film rent praktiskt. Boken från Kulturkatalogen kan ni dessutom få filmarens arvode subventionerat med hjälp av arrangörsstödet – läs mer om det på www.kulturivast.se/kulturkatalogen

Ge filmuppdrag

Sker det ett arrangemang på er ort som behöver dokumenteras? Till exempel en konsert, festival eller manifestation? Vill kommunen göra en informationsfilm om hur man söker stöd till sin förening? Har en lokal dansgrupp gjort en koreografi som de vill sprida på YouTube? Att göra film utifrån ett särskilt syfte eller behov kan vara ett bra sätt att komma igång! Fråga din grupp om de är sugna på att hjälpa någon annan med att göra en film!

” **Det kom bara två personer – vi som hade poppat popcorn för femtio!** ”

Ge inte upp!

Ge inte upp även om det inte dyker upp så många vid första försöket! Ibland krävs det regelbundenhet och långsiktighet för att väcka intresse eller få folk att prova något nytt. Om intresset för ert arrangemang sviker, testa att involvera fler i planerandet, se till att informera och marknadsföra er aktivitet ordentligt, till exempel genom affischering och i sociala medier. Ta också tid till att utvärdera vad som funkade bra och vad som kan bli bättre.

FILMPRODUKTIONENS DELAR

Här hittar du filmproduktionens delar: manus, förproduktion, inspelning och redigering. Men kom ihåg, det här är inte en kronologisk ordning ni måste jobba efter! En filmprocess kan starta i klipprummet (kanske när ni gör övningen Klippa musikvideo). Efter det kanske ni filmar lite till, börjar klippa, skriver manus, filmar lite till för att sedan klippa klart och visa. Följ den ordning som deltagarna verkar mest sugna på. Om ingen vill skriva manus eller planera – låt dem slippa. Om de älskar att skriva manus – hetsa dem inte till inspelningen. Låt lusten avgöra.

Ett upplägg kring att göra film kan se ut på olika sätt, här är två exempel:

Exempel 1

- Steg 1: Kreativa övningar
- Steg 2: Skriv manus
- Steg 3: Planera inspelning
- Steg 4: Spela in
- Steg 5: Klipp ihop
- Steg 6: Filmpremiär

Exempel 2

- Steg 1: Börja filma
- Steg 2: Titta och diskutera vad ni ser
- Steg 3: Filma igen
- Steg 4: Klipp ihop
- Steg 5: Titta och diskutera vad ni ser
- Steg 6: Filma
- Steg 7: Klipp ihop
- Steg 8: Filmpremiär

Manus

Manus är inte ett måste för att börja filma. Däremot kan det vara skönt att vara överens om vad det är som ska filmas, särskilt om gruppen är stor. Ett manus kan hjälpa till så att alla är på väg mot samma vision. Här får man en bild av vad som händer, vilka karaktärer som är med, var berättelsen utspelar sig och saker som är viktiga för handlingen. Använd gärna övningarna i den här handboken för att komma på eller utveckla manus, till exempel Karaktärsövningarna, Tre bilder, eller Associationskedjan. Det går utmärkt att skriva för hand, eller i datorn. Det finns också särskilda program för att skriva manus som gör att det blir enkelt och snyggt automatiskt (se tips på sidan 27).

Förproduktion

Den här fasen innehåller allt som händer från att manuset är klart tills ni börjar spela in. Här är det troligt att deltagarna behöver hjälp från dig. Det är nämligen nu som de planerar hur och när de ska filma och hur filmen ska se ut.

Bildmanus

Bildmanus är inget krav för att göra film. Vissa tappar lusten av att lägga tid på det, och sätter hellre igång att filma direkt. Däremot kan filmen bli bättre, mer genomtänkt och inspelningen går snabbare om man planerar sina bilder innan man börjar. Ofta är det fotografen som gör ett bildmanus ihop med regissören. Det går att vara fler, räkna med att det tar längre tid bara. När man gör ett bildmanus ritas man helt enkelt upp hur varje bild man ska filma ska se ut, det ser ut lite grann som en serietidning. Ett alternativ är också att ta stillbilder om man inte vill rita. Kolla gärna in avsnittet om bildberättande på sidan 28–30 för inspiration om hur man kan variera bilderna i sin film. Ni kan även hitta mallar för bildmanus om ni söker på internet.

Hitta skådespelare och inspelningsplats

Att rollsätta skådespelare och fixa inspelningsplatser är en annan viktig del av förproduktionen. Vill din grupp spela in på en frisørsalong? Kanske kan ni ringa tillsammans och fråga om ni får vara där? Eller går det att göra om ett rum som ni redan har tillgång till så det ser ut som en frisørsalong?

Inspelningsschema

Ett inspelningsschema är helt enkelt ett schema över när ni ska spela in vilken scen. När ni gör schemat är det bra att veta ungefär hur komplicerade scenerna är. Är det många bilder? Ska kameran göra avancerade rörelser? Krävs det att skådisen lyckas gråta? Det gäller att kunna se var ni behöver planera in extra mycket tid. Tänk också på vilken tid det blir mörkt, om ni ska spela in utomhus. Om deltagarna hellre vill improvisera eller inte har behov av ett inspelningsschema så kan man strunta i det.

Dela upp ansvaret

Bestäm hur teamet ska se ut, alltså vem som ska göra vad. Ska ni rotera roller så att alla får prova att vara fotografer? Här är det bra om du som leder är uppmärksam på hur din grupp fungerar. Verkar det som om en person bestämmer lite väl mycket får du kanske gå in och styra. Det viktiga är att du

inte styr filmen utan bara ser till så att alla mår bra och har kul. Kom ihåg att vissa kan behöva extra uppmuntran för att våga ta plats och till exempel hålla i kameran eller mikrofonen!

Inspelning/Produktion

När deltagarna spelar in sin film pågår inspelningsfasen. Kom ihåg att låta deltagarna vara ifred och filma själva, men se till att finnas tillgänglig om de behöver hjälp.

TIPS FÖR BÄTTRE LJUS!

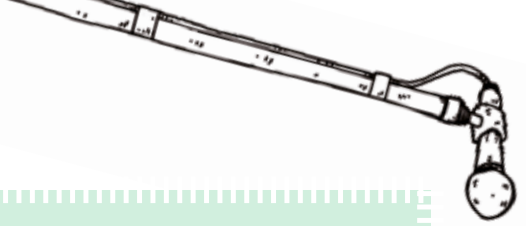
- Filma inte i mörker! Ofta behöver kamerorna mer ljus än ögat för att det ska bli en snygg bild. Ta gärna in en extra lampa i rummet så att ni har bra ljus.
- Om du vill ha mjukare ljus, utan skarpa skuggor, så kan du rikta lampan mot något annat än mot dem du filmar. Till exempel mot taket ovanför personen du filmar, eller mot ett vitt lakan.
- På professionella filminspelningar finns en massa filter i olika färger man kan sätta fram för lamporna för att få olika färg och mjukhet på ljuset. Ni kan fixa det utan proffsfilter! Ta lite bakplåtspapper och håll upp framför lampan och jämför skillnaden i kameran. Om du viker pappret dubbelt blir det ännu mjukare. Du kan också använda färgpapper eller tunna lakan och sjalar i olika färger.

TIPS FÖR BÄTTRE LJUD!

- Spelar ni in i koptatorrummet? Stäng av den brummande koptatorn!
- Skippa att ha viktiga dialogscener intill en motorväg eller annat som låter mycket.

Forts.

- Om ni har en person som tar upp ljud med bom (i stället för mikrofon på kameran) – se till att hen riktar mikrofonen rätt! Mikrofonen ska peka mot ansiktet och munnen för att ljudet ska bli bra. Ett vanligt misstag är att man i stället håller mikrofonen ovanför personens huvud.
- Är ni utomhus och utan puffskydd till mikrofonen? Ta en raggsocka!
- Tar ni upp ljud med en extern mikrofon i stället för att använda den som finns på kameran/mobilen/surfplattan? Glöm inte att klappa, antingen med händerna eller en filmklappa, vid varje ny tagning så det blir lättare att synka ihop bilden och ljudet.

Checklista inför inspelning

Innan ni börjar filma, har ni har kollat att:

- det finns en filmkamera, mobil eller surfplatta med gott om plats på minneskortet?
- det går att föra över bilderna från kameran/mobilen/surfplattan till datorn om ni ska redigera?
- det finns en mikrofon – antingen fristående eller i kameran/mobilen/surfplattan?
- den externa mikrofonen kan kopplas till kameran eller till en annan bandare som ljudet sparas på?
- det finns ett minneskort och extra batterier om ni använder en bandare för att spela in ljudet?
- det finns ett redigeringsprogram för film på datorn, alternativt en app på mobilen/surfplattan?
- det finns plats att spara på datorn/mobilen/paddan, alternativt att ni har tillgång till en hårddisk/ett usb-minne?
- det finns ett definierat syfte och mål för med filmen?

Alla punkter på den här listan behöver inte vara relevanta för just din grupp!

Redigering/Postproduktion

Klippa filmen

När filmen är inspelad är det dags att börja redigera, det vill säga att klippa filmen. Det är bra att inte vara för många kring datorn eller surfplattan, en till tre personer är lagom. Bestäm gärna innan vem eller vilka som ska klippa filmen. Om deltagarna inte kommer överens om hur det ska klippas går det bra att helt enkelt klippa flera versioner, så att alla kan bestämma över sin egen version.

Om ljudet är inspelat separat, exempelvis med en zoom eller ett professionellt ljudkit, är det bra att börja med att synka ihop allt ljud med bilden, vilket man gör i redigeringsprogrammet. Det tar nämligen mycket längre tid att synka ljudet i efterhand när filmen redan är klippt. (Har ni spelat in med mobil/surfplatta eller kamera med inbyggd mikrofon så ligger ljudet redan synkat med bilden.)

Ljudläggning och musik

Ljudläggning och att bestämma musik är en del av postproduktionen, och en viktig del i att skapa rätt stämning. Ljudläggning betyder helt enkelt att man lägger på extra ljud på olika scener. Det kan handla om ljud av åska, pistolskott eller fågelkvitter. Antingen lägger man på ett särskilt ljud för att skapa en illusion av något som inte fanns på inspelningsplatsen, eller så kan man "bättra på" ett ljud som spelades in som inte blev tillräckligt bra. Kanske behöver ni spela in en replik igen och lägga på i efterhand? Det kallas för att efter-synka repliker.

Tänk på att man inte får använda vilken musik som helst om man vill visa filmen på festival eller lägga upp den på Youtube! Här måste man ta hänsyn till upphovsrätten. Längre bak i handboken finns tips på hemsidor med royaltyfri musik, alltså musik som är fri att användas.

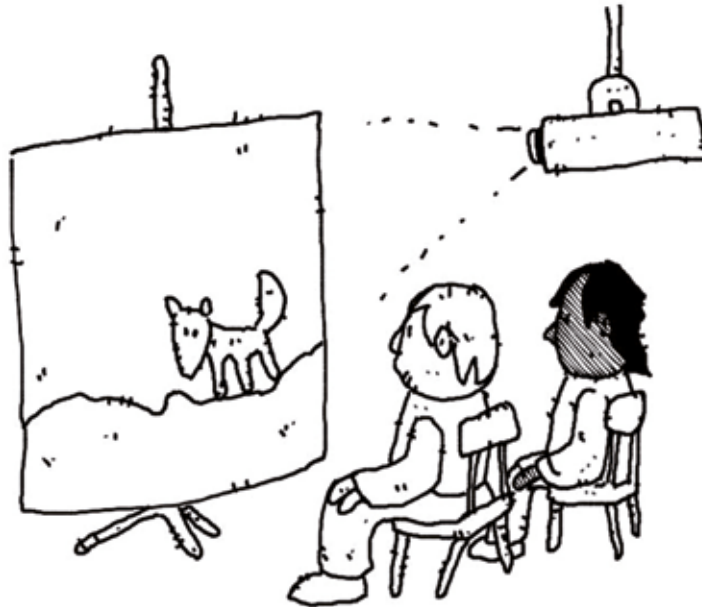
Visning

Glöm inte bort att titta på era filmer tillsammans! Att visa sin film är en rolig och viktig belöning efter att man har kämpat med ett projekt. Tycker någon det är läskigt att visa upp sin film för stor publik räcker det att ha visning i en liten grupp, med bara de inblandade. Det skapar också tillfälle till att reflektera och inspireras av varandra. Låt deltagarna berätta vad de tänkte med filmen, ställ frågor om deras bildval, deras karaktärer eller klippningen. Den här typen av

samtal får ihop gruppen som ett team och deltagarna får möjlighet att visa sig för varandra och växa.

Att visa era filmer för större grupper får ett lite annat syfte men är också roligt och viktigt för många. På sidan 38 har vi samlat en lista över festivaler, framförallt för unga filmare, som man kan skicka in sin film till om man vill ta ännu ett steg för att få ut sin film för större publik.

FILMTEAMETS OLIKA ROLLER

På en professionell filminspelning finns en lång rad personer, alla med olika uppgifter. Just ert filmprojekt kanske inte behöver personer i alla de roller som finns ett proffsteam. Däremot kan det vara kul att få testa flera olika uppgifter när man gör film. Kom ihåg att man kan vara mer än en person på varje roll, exempelvis två regissörer. Allt beror på hur deltagarna vill jobba och vilken struktur som passar projektet och ambitionsnivån. En person kan också ha flera roller i en filmproduktion.

Manusförfattare	Den som skriver manuset.
Regissör	Konstnärlig ledare som instruerar skådespelare och andra team-medlemmar.
Producent	Projektledare som ofta har hand om ekonomin, hittar team-medlemmar och bollar idéer med regissören.
Fotograf (A-foto)	Håller i kameran och bestämmer (oftast), tillsammans med regissören, hur filmen ska se ut.
B-foto	Fotografens närmaste assistent som på professionella inspelningar ofta har som uppdrag att se till att bilden är skarp.
C-foto	Assistent till A- och B-foto, vilket oftast innebär att bära stativ och ha koll på sladdar.
Elektriker/Ljussättare	Ansvarar för ljuset, placerar ut alla lampor och har ett nära samarbete med fotografen.
EI-assistent	Hjälper elektrikern, oftast med att bära utrustning.
A-ljud	Den som ansvarar för ljudet under filminspelningen och håller koll på att det inte blir för högt eller lågt, oavsett om det skriks eller viskas i scenen.
B-ljud	Hjälper till att hålla mikrofonen som oftast sitter på en lång pinne, det vill säga bommen, vilket gör att man brukar säga att han eller hon "bommar".

Produktionsledare	Jobbar direkt under producenten och ansvarar ofta för kommunikation med team och skådespelare samt transporter och mat inför och under inspelningen.
Produktionskoordinator	Assisterar produktionsledaren.
Inspelningsledare/ First Assistant Director	Ser till att schemat hålls under själva inspelningen och är kommunikationslänken mellan regissören och resten av teamet.
Scripta	Hjälper regissören att komma ihåg vilka tagningar som blev bäst och ser till att det inte blir några klaff-fel, till exempel att det är lika mycket saft i glaset under varje tagning. På så sätt blir det lättare att klippa ihop filmen så allt hänger ihop.
Scenograf	Den som bestämmer hur inspelningsrummet ska se ut och fixar allt från stora möbler till en tallrik som står på bordet.
Rekvisitör	Ibland har scenografen hjälp av en rekvisitör som hjälper till att hitta och skapa rätt rekvisita för filmen.
Kostymör	Bestämmer och ordnar kostymen, det vill säga kläderna, som skådespelarna har på sig.
Sminkör/Maskör	Sminkar skådespelarna och ser till att deras look passar karaktären.
Klippare	Den som klipper/redigerar filmen, vilket ibland görs tillsammans med regissören.
Ljudläggare	Om något ljud ska fixas i efterhand eller om det behövs ljudeffekter är det ljudläggaren som tar hand om det.
Digital ljussättare	Manipulerar färgerna på bilderna så att det blir så snyggt som möjligt, det som kallas "grading".

Kom ihåg att alla roller är viktiga i ett filmprojekt och alla behövs för att filmen ska bli bra!

FILMÖVNINGAR

Vill du komma igång med ett nytt filmprojekt eller bara träna upp din kreativitet och förmåga att berätta? Här hittar du övningar som funkar både för nybörjare och erfarna filmare. Välj det som du själv tycker verkar roligast – eller utgå från vad du tror skulle väcka lust och sätta fart på din grupp. Vissa övningar går ut på att härma klassiskt filmberättande, andra att man själv utforskar vad man vill filma, utan att tänka på regler. Blanda gärna de här två typerna av övningar, så att deltagarna får med sig båda sätten att jobba.

Tre bilder

- Tidsåtgång: 20–40 minuter
- Antal personer: 3–30
- Syfte: Att få förståelse för berättarstruktur
- Förberedelser: Sök efter passande bilder på nätet eller ta foton på varandra.

Den här övningen passar både för nybörjare och för dem som kan lite mer om film. Det är en bra övning att göra innan deltagarna ska skriva ett eget manus eller börja filma.

1. Visa tre bilder för gruppen. Till exempel de här tre bilderna:

Bild 1: en person som ser ledsen ut.

Bild 2: samma person pratar i telefon.

Bild 3: samma person ser glad ut.

2. Be deltagarna skriva ner en berättelse utifrån bilderna. Den första bilden är början, den andra bilden är mitten och den tredje bilden är slutet av berättelsen. Låt gruppen skriva klart sin berättelse på ungefär fem minuter. Du kan hjälpa till genom att ställa frågor:

Vem är personen?

Var är personen?

Vad händer mellan bilderna?

Varför blev personen glad?

3. Byt plats på första och sista bilden så att bilderna hamnar i ordningen: glad person, telefonsamtal, ledsen person. Vad händer nu med berättelsen? Ge deltagarna fem minuter att skriva om sina berättelser. Den som vill kan skriva en helt ny historia.

4. Diskutera hur ordningen på bilderna vi ser påverkar en berättelse. Hur skulle ni gå tillväga för att filma gruppens berättelser?

Alternativ: Du kan också hjälpa gruppen att diskutera fram en berättelse tillsammans, i stället för att deltagarna skriver en och en. Det kan vara bra i en liten grupp, eller i grupper där det inte passar deltagarna att skriva. Efter den här övningen kan ni göra film direkt av de historier som kommit fram.

Associationskedjan

- Tidsåtgång: 40 minuter
- Antal personer: 1–30
- Syfte: Att få en kreativ uppvärmning och hitta på nya idéer
- Förberedelser: Se till att alla har penna och papper eller något annat att anteckna på.

Här ska var och en göra en egen associationskedja – under tidspress. Du kommer att skriva upp ett ord på tavlan som deltagarna ska associera fritt kring. Om du exempelvis skriver ordet "hus" kan det leda till associationsorden "tak, gräs, staket, trä, gren". Alla ord måste inte kopplas till grundordet, utan när deltagaren har kommit igång kan han eller hon spinna vidare på sina egna ord. I den här övningen är det viktigt att ingen behöver läsa upp den historia som blir resultatet av övningen. Det kan vara hämmande att veta att andra ska höra saker som man gör under tidspress.

1. Skriv upp ditt ord på tavlan. Alla ska försöka skriva minst 20 stycken associationsord.

Tid: 10 minuter

2. Varje deltagare väljer ut fem ord som han eller hon tycker extra mycket om – favoritord som är mer intressanta än de andra.

Tid: 2 minuter

3. Var och en använder nu sina fem ord och skriver en historia med en början, en mitt och ett slut.

Tid: 15–20 minuter

6. Diskutera hur det kändes. Vad var svårt? Vad var lätt? Försök få deltagarna att upptäcka att de har kreativitet och historier i sig om de bara ger sig själva en uppgift och lite tidspress!

Inspireras av bilder

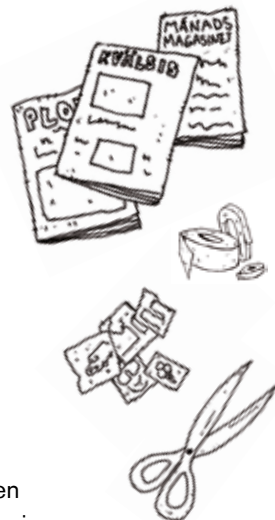
Alla gillar inte att skriva och film tilltalar många som kanske har svårigheter med just skrivande. Film kan ge en nyckel till att få berätta en historia med bilder, stämningar, ljud och musik – utan att behöva tänka på hur ett ord stavas. Prova om du kan göra övningarna både utifrån det skrivna ordet – och utifrån bilder.

Klipp och klistra

- Tidsåtgång: 30–60 minuter beroende på antal deltagare.
- Antal personer: 3–10
- Syfte: Att arbeta kreativt, generera idéer och att träna på att våga förmedla sina idéer till andra.
- Förberedelser: Klipp ut minst 40 bilder ur tidningar eller skriv ut bilder på papper. Se till att ha med bilder som både föreställer människor, djur, miljöer och prylar. Lägg ut bilderna på flera bord i rummet. Lägg dem gärna en bit ifrån varandra.

1. Var och en väljer ut max fem bilder. Ge deltagarna tid att gå runt i rummet, titta, fundera, välja. Det är helt okej att de pratar under tiden.

2. Låt deltagarna hitta på var sin historia utifrån sina fem bilder. Berättelsen ska innehålla en början, en mitt och ett slut. Deltagarna får fem minuter på sig att tänka ut eller skriva ner berättelsen.

3. Nu ska deltagarna visa sina bilder och berätta sina filmidéer för varandra. Om gruppen är otrygg kan de jobba två och två först. Paret kan sedan presentera varandras historier för gruppen. Det är oftast lättare att berätta någon annans historia.

Variera övningen genom att låta deltagarna själva klippa ut bilder ur tidningar.

Om någon har svårt att komma igång med sin historia, kan du hjälpa till genom att ställa frågor:

Hur är den här karaktären?

Varför är det så?

Vad händer sen?

Vad gillar du mest med den bilden?

Vilken känsla får du?

- Tidsåtgång: 20–30 minuter
- Antal personer: 3–30
- Syfte: Att arbeta kreativt och att träna ögat för bilders betydelser
- Förberedelser: Leta upp 5–10 bilder, antingen i pappersform eller digitalt, till exempel i en powerpoint eller som pdf. Välj ut bilder som föreställer både människor och miljöer. För att bilderna ska vara inspirerande är det bra att välja många olika typer av bilder. Till exempel en bild där det är oväder, en annan som är mer abstrakt. En skrattande människa och en arg människa. Du kan också ta kända konstverk, till exempel Skriet eller Poseidonstatyn.

1. Be deltagarna välja tre bilder – tyst för sig själva.

2. Ställ frågor. Deltagarna ska inte svara på frågorna utan bara tänka tyst för sig själva. Ge dem tid att titta på bilderna och känna in. Fråga till exempel:

Vad ger bilden för känsla?

Vem är den här karaktären?

Vad kan ha hänt på den här platsen?

3. Nu kan deltagarna skriva ner historier eller rita bilder utifrån bilderna de valt. Det behöver inte bli en sammanhängande historia. Övningen ska inte resultera i någonting som de behöver visa för någon annan.

4. Prata tillsammans om hur man kan använda bilder för att komma på idéer. Fråga dem hur det kändes att titta på bilder. Prata om hur mycket en bild kan berätta. Diskutera om deltagarna föredrar att utgå från en bild eller från ord?

Träna på närbild, halvbild, helbild och rörelseklipp

- Tidsåtgång: 2–3 timmar
- Antal personer: 2–15
- Syfte: Att lära sig olika bildutsnitt
- Förberedelser: Läs igenom kapitlet om bildberättande på sidan 28–30 där de olika typerna av bildutsnitt finns beskrivna. Ta fram utrustning, till exempel projektor eller stor skärm, för att kunna visa gruppernas filmer i slutet av övningen.

I den här övningen kan deltagarna antingen filma och klippa med mobil/padda – eller använda filmkamera och klippa på dator, vilket ofta tar lite längre tid. Det går också att klippa direkt i kameran. Det betyder att gruppen måste spela in i exakt den ordning som bilderna sedan ska visas i filmen. Då behövs inte så lång tid till klippning.

1. Gå igenom de olika bildutsnitten med gruppen. Rita upp dem eller visa exempel med en projektor.

2. Dela upp deltagarna i grupper om 3–5 personer.

3. Varje grupp gör en tre minuter lång film där alla bildutsnitt används. Ett förslag är att alla utgår från en given situation, till exempel: "Två främlingar hittar samma 1 000-lapp. Välj själva hur det ska sluta". Låt grupperna arbeta ungefär en timma.

4. Låt grupperna arbeta ytterligare en timma med att klippa ihop sin film.

5. Visning! Bekräfta och uppmuntra efter att ni tittat på alla filmer. Ställ frågor

om hur deltagarna tänkte när de gjorde olika val kring bildutsnitt. Vad händer när man filmar jättenära? Vad händer när man filmar jättelångt bort? Hur fungerar det att klippa mellan bilder? Du behöver inte ha svar på de här frågorna – det räcker att du ställer dem och får deltagarna att reflektera!

Tips till dig som leder

Om grupperna kommer igång och börjar filma kan det vara bra om du håller dig i bakgrunden. Men håll gärna lite koll så att du finns till hands om deltagarna kör fast.

Utgå ifrån karaktärer

- Tidsåtgång: 30–45 minuter
- Antal personer: 3–30
- Syfte: Att generera idéer och att lära sig om karaktärer
- Förberedelser: Se till att alla har papper och penna eller något annat att anteckna på.

Att skapa karaktärer är ett bra sätt att komma igång med ett nytt projekt, men är också bra när man vill utveckla en befintlig filmidé.

1. Be deltagarna skriva ner fem karaktärer enligt den här modellen: Namn, sysselsättning, ålder. Till exempel: Sherin, 28 år, lärare.

Tid: 5–7 minuter

2. Var och en väljer sin favorit bland de fem karaktärerna. Nu ska deltagarna låta karaktären svara på följande frågor:

Vad längtar du efter?

Vad har du för hemlighet?

Vad är du mest rädd för?

Tid: 10 minuter

3. Deltagarna arbetar två och två och presenterar sina karaktärer för varandra.

Tid: 5 minuter

4. Nu beskriver var och en motsatsen till sin kompis karaktär. Den ska vara så olik som möjligt. En hjälp kan vara att svara på samma frågor som när de skapade sin karaktär, det vill säga:

Vad längtar du efter?

Vad har du för hemlighet?

Vad är du mest rädd för?

Tid: 10 minuter

5. Nu kan alla som vill få presentera sina karaktärer för gruppen. Här är det viktigt att bekräfta och uppmuntra alla idéer!

6. Fråga gruppen om platser där vi kan hitta karaktärerna, till exempel i en skolmatsal, i en hiss, på en bergstopp, i mataffären eller på banken. Och vad händer om Sherin möter sin motsats Linnéa på banken? Diskutera fram historier tillsammans eller låt deltagarna fortsätta två och två.

7. Knyt ihop övningen. Fråga deltagarna hur det kändes, vad som var svårast och vad som var roligast? Prata också om vikten av att ha karaktärer som inte är för lika varandra. Motsatser och konflikter är ofta viktiga ingredienser i en bra film.

Alternativ: Övningen kan avslutas efter punkt 4. Gruppen kan också bygga ut övningen och filma mötet mellan karaktärerna direkt efter punkt 7.

Hattar med lappar

- Tidsåtgång: 30 minuter till instruktioner, 2–10 timmar för att filma
- Antal personer: 3–20
- Syfte: Att skapa historier och komma igång snabbt med att börja filma
- Förberedelser: Plocka fram fyra burkar, skålar eller hattar. Du behöver också papper och pennor till alla deltagare.

Den här övningen liknar övningen Utgå från karaktärer, men i stället för att jobba fram era karaktärer genom att skriva och diskutera, kan ni börja filma

snabbare. Den passar bra för yngre barn men uppskattas lika mycket av vuxna.

1. Alla deltagare behöver fem lappar var. På första lappen beskriver var och en en karaktär. På andra lappen hittar deltagarna på en ny karaktär. De andra lapparna fylls med ett föremål, en miljö och ett tema.

- 1) En karaktär
- 2) En annan karaktär
- 3) Ett föremål
- 4) En miljö
- 5) Ett tema

2. Lägg alla karaktärlappar i en hatt, alla lappar med föremål på i en annan, miljölappar i en tredje och så vidare.

3. Dela upp deltagarna i grupper om 3–5 personer.

4. Någon från varje grupp drar en lapp ur varje hatt. Ur karaktärshatten drar de två.

5. Nu har varje grupp två karaktärer, en miljö, ett föremål och ett tema som de ska göra film av. Så här kan det till exempel bli:

Vad händer om Ingemar och Sherin hamnar på samma u-båt och hittar en blodig hammare med tema undergång? Vad händer om Britt och Lisa fastnar i en hiss tillsammans och temat är kärlek?

Exempel 1

Två karaktärer: Ingemar, 38 år, sjuksköterska och Sherin, 28 år, lärare.

Ett föremål: hammare

En miljö: på en u-båt

Ett tema: undergång

Exempel 2

Två karaktärer: Britt, 82 år, pensionär och Lisa, arbetslös.

Ett föremål: cykel

En miljö: i en hiss

Ett tema: kärlek

Exempel 3

Två karaktärer: Tant som åker skateboard. Reza, 53 år, ingenjör

Ett föremål: saxofon

En miljö: i skogen

Ett tema: längtan

6. Låt grupperna jobba i två timmar, med målet att göra en film som är max 3 minuter lång. Till att börja med behövs tid för att diskutera och komma överens om hur filmen ska bli. Det är bra om de kommer igång att filma snabbt. Om det är ont om tid kan du i stället låta grupperna planera sin inspelning vid ett tillfälle, och låta dem filma nästa gång ni ses.

Alternativ: Om du vill att deltagarna ska komma igång snabbare kan du skriva lapparna själv, i förväg.

Filma nåt du gillar

- Tidsåtgång: 30–60 minuter beroende på gruppens storlek
- Antal personer: 1–20
- Syfte: Att göra film på ett nytt sätt, upptäcka med kameran
- Förberedelser: Plocka fram utrustning för att filma och visa film

1. Be deltagarna gå ut och filma något de gillar. De ska filma max tre minuter film var, och de får inte klippa sin film.

Tid: 20–30 minuter

2. Ha en visning! Det här kan kännas läskigt och ovant. Du som är ledare

kan hjälpa till genom att bekräfta varje persons arbete under visningen. Prova att lyfta någonting unikt i varje film eller att ställa frågor kring de konstnärliga valen. Försök att undvika alla former av bedömning. Till exempel:

Vad var det tyckte du om med den här gamla skon?

Var hittade du det trädet?

Vilka fina gröna färger!

Hur kändes det att göra övningen?

Klippa musikvideos

- Tidsåtgång: 2–3 timmar.
- Antal personer: 1 person per dator eller padda. Max 10 personer.
- Syfte: Att lära sig redigeringsprogram
- Förberedelser: Ladda ner filmklipp och musik från nätet. Det finns till exempel på www.archive.org som är helt lagligt att använda.

Installera redigeringsprogram på datorn eller en app på surfplattan. Den här övningen fungerar bäst med en dator, eftersom alla mobiler inte har tillgång till lika avancerade redigeringsprogram. Mer om redigeringsprogram kan du läsa på sidan 35–36.

Om alla redan kan klippa går det naturligtvis bra att hoppa över några steg i den här övningen. Men den är ändå bra att göra eftersom den är rolig – och alla kan bli bättre klippare! Övningen funkar bra även om du som leder inte kan klippa – du behöver bara ge instruktioner till deltagarna. Kanske kan deltagarna lära dig?

- 1.** Varje deltagare sitter vid en dator. Berätta att de ska få klippa bilder till musik. Det kan bli en musikvideo, konstfilm eller vad de vill.
- 2.** Visa hur man öppnar programmet, importerar material och så vidare. Om gruppen sitter i ett rum med projektor är det bra om din dator är kopplad till projektorn så att de kan se tydligt hur du gör.
- 3.** Låt deltagarna titta igenom allt videomaterial i ungefär 10 minuter.

4. Varje person väljer en låt att klippa till och lägger in den i redigeringsprogrammet. Sedan väljer deltagarna vilka filmklipp de vill använda.

3. Klipp till musiken, använd 1–2 timmar.

4. Visning! Titta och reflektera tillsammans.

Fördelar med att använda gammalt arkivmaterial från internet är att det är lättare att klippa i något som man inte har filmat själv. Det gör att man kan fokusera på själva redigeringen i stället för att fundera på "hur borde jag ha filmat det där?" Det är ett bra sätt för att se till att alla lär sig att klippa.

” Jag har lärt mig iMovie tillsammans med mina elever, medan jag gett dem uppgifter. ”

Annika Ivarsson, filmpedagog

Hur lär man sig att klippa film?

Det finns många sätt att lära sig klippa film: gå en kurs, titta på instruktionsvideos på YouTube eller genom trial and error. På YouTube finns svar på nästan alla frågor om att redigera film. Söker du till exempel på "hur klipper jag i iMovie" får du snabbt fram en video som förklarar steg för steg.

ATT BERÄTTA MED BILDER

Film handlar om att berätta med bilder. Därför kan det vara bra att ha lite koll på olika begrepp kring bildberättande, och lite olika exempel på hur man kan göra. Det här avsnittet kan man läsa när som helst i processen: i samband med att man planerar ett filmprojekt, när inspelningen pågår – eller när man tittar på den färdiga filmen och reflekterar tillsammans.

Olika begrepp

Bildutsnitt, inställningar, bilder, komposition – det finns många namn för det som beskriver det du ser i kameran när du ska filma. För att göra filmen så bra och spännande som möjligt är det bra att använda flera typer av bildutsnitt. Vilka bildutsnitt du använder påverkar tempot och känslan i filmen.

Vida bilder betyder att du är långt ifrån med kameran och visar en stor del av rummet/människan.

Täta bilder innebär att du är nära med kameran och visar en liten del av rummet/människan.

Exempel på bildutsnitt

Etableringsbild

Kan också kallas översiktsbild, totalbild, miljöbild eller presentationsbild. Denna bild har ofta som syfte att visa var en eller flera karaktärer befinner sig, vilket gör det lättare för publiken att hänga med. Det kan vara en bild på ett landskap, ett hus eller helt enkelt en vid bild på ett rum.

Helbild

Visar en hel människa/annan karaktär, från fötter till huvud (om den nu har det).

Halvbild

Visar en halv människa/annan karaktär, exempelvis från höfterna till huvudet eller från höfterna till fötterna.

Närbild

När någonting är väldigt viktigt visas det ofta med en närbild. Det kan vara en

bild på en nyckel som någon tappar i en komedi eller ett blodspår en mördare lämnar efter sig i en thriller. Det kan också användas för att vi ska komma närmare skådespelarnas känslor.

Extrem närbild

Här gäller samma sak som för närbilden, men det kan bli ännu mer spännande och stämningsfullt ju mer extremt det är. Det kan också handla om att man vill göra något äckligt och groteskt i en konstfilm eller zombiefilm, till exempel låta publiken komma riktigt nära ett blodigt sår.

Kamerarörelser

Även kamerarörelserna påverkar hur filmen upplevs. Man kan välja att ha en kamera ståendes helt stilla på stativ och låta skådespelarna gå in och ut ur bild, lite som på teatern. Då kallas det att ha en statisk kamera. Alternativet är att ha en rörlig kamera, till exempel en handkamera, som följer alla rörelser som skådespelarna gör. Det går också att röra kameran när den sitter på stativet. Här är några exempel på kamerarörelser:

Panorering

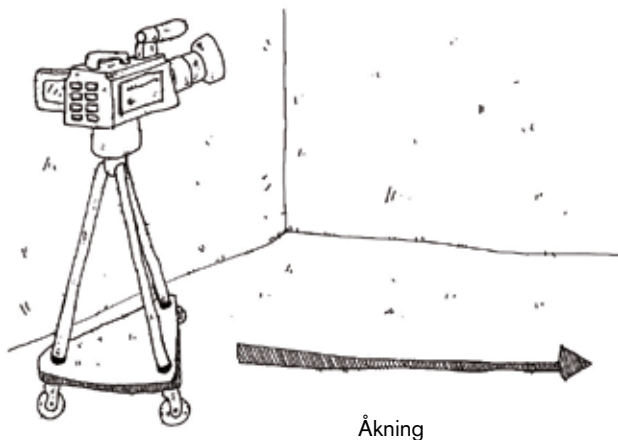
När kameran är på samma plats, men rör sig från vänster till höger och vice versa.

Tilta

Kameran rör sig nerifrån och upp och vice versa.

Åkning

Hela kameran (och stativet) rör sig. Det kan vara från vänster till höger, nerifrån och upp, framåt eller bakåt.

Perspektiv

Vart kameran står i förhållande till vem eller vad som filmas kan hjälpa till att skapa rätt känsla. Grodperspektiv kallas det när man filmar något eller någon underifrån, vilket kan göra att saker ser mäktiga eller läskiga ut. Motsatsen är fågelperspektiv, då man filmar något ovanifrån. Det kan till exempel göra att personer ser underlägsna eller ofarliga ut.

Point of View (förkortas ofta till POV) betyder att man filmar utifrån en viss karaktärs perspektiv, något som används mycket i skräckfilm till exempel. Det kan vara en skakig handkamera som filmar bakom en buske, publiken hamnar då som i huvudet på en karaktär, vars ögon man ser igenom.

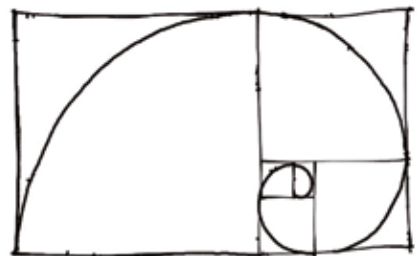
Några andra bra ord

- EN SCEN** det som händer på samma tid och på samma plats. När vi byter tid och rum så byter vi också scen.
- EN BILD** varje gång du flyttar kameran blir det en ny bild. Ibland kallas det bildinställning eller bara inställning.
- EN TAGNING** när man spelar in en scen. Börjar oftast med regissören säger "varsågod!" och avslutas med att regissören säger "tack!". Ofta tar man flera tagningar av samma scen och använder den som blev bäst.

Hur blir det snyggt då?

Det finns förstås estetiska regler som kan hjälpa till att skapa en snygg bild. Det är oftast fint att inte ha för mycket luft över huvudet på karaktärerna och att försöka att skapa ett djup i bilden. Därför kan det vara finare att filma personer som sitter i en soffa om soffan står mitt i rummet jämfört med om den står mot väggen, det ger mer djup. Det kan också vara bra att inte ha för många onödiga saker i bilden som gör att det ser rörigt ut, men det beror också på vilken känsla man vill skapa.

Ibland ska också alla regler brytas för att bilden ska bli snygg. Om man är osäker kan det vara skönt att hålla sig till reglerna, annars är det bara att leta efter det man själv tycker är spännande, vackert eller gör en nyfiken! Upptäck med kameran utan att censurera eller döma ut bilderna direkt.

Det gyllene snittet

UTRUSTNING OCH TEKNIK

Tack vare dagens teknikutveckling finns det en mängd olika sätt att göra film på. Det kan kännas som en djungel att navigera bland olika kameror, ljudutrustning och redigeringsprogram. Vad är egentligen bäst? Vad är värt att köpa in? För att göra film behöver man egentligen bara tre saker:

- något att filma med
- något att spela in ljud med
- något att redigera med

En smart telefon eller en surfplatta innehåller alla de tre sakerna.

Finns det en surfplatta går det att komma igång direkt med att göra film, men det är inte säkert att det passar alla deltagare, i längden. Här hittar du fler teknikalternativ. Diskutera gärna vilka behoven är just nu och försök också fundera över hur behoven kan komma att ändras.

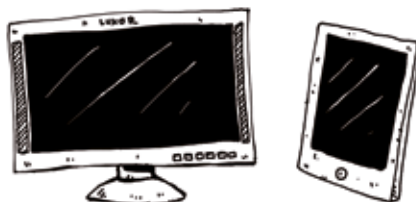
Mobil/Surfplatta

Det billigaste sättet är att filma med mobil eller en surfplatta. Då kan man ladda ner appar och klippa direkt i mobilen eller paddan. Exempel på appar är iMovie, Movie Editor och Splice. Vissa appar kostar lite pengar att köpa in men ofta ingår ljudeffekter och musik.

Det går att köpa en extern mikrofon som fästs i surfplattan, för att få bättre ljudupptagning. Det finns också särskilda skal där man kan sätta på olika linser och lampor samt skruva fast surfplattan/mobilen på ett stativ. Kolla med butikerna som säljer film- och fotoutrustning!

FÖRDELAR:

- Det är lättillgängligt – de flesta äger en egen mobil/surfplatta som man kan filma med.
- Det går snabbt att lära sig och många vet redan hur programmen fungerar.
- En surfplatta är mångsidig och kan användas till andra saker än film.
- Det är billigt.

NACKDELAR:

- Det blir sämre kvalitet än vad en "riktig" kamera ger.
- Ljudet blir sällan bra och måste kanske spelas in separat.
- Svårt att locka till en kurs/filmprojekt om deltagarna redan har all utrustning själv.
- Finns en chans att man exkluderar de som faktiskt inte har egen mobil/surfplatta.
- Det går inte att göra lika mycket med materialet i efterhand.
- Det är inte en tillräcklig utmaning. För vissa blir mobilkameran något enkelt, en känner sig redan hemma med mobilen och vågar därför lära sig något nytt. Men för andra blir det tråkigt. De kanske vill få känslan i att hålla i en större kamera och göra film "på riktigt". Risken är att en mobil/surfplatta blir tråkigt i längden, när filmaren vill ta nästa steg.

Tips när du filmar med mobil eller surfplatta!

- Stå nära med kameran för att få bättre ljud under dialoger.
- Kameran i en surfplatta/mobil behöver ofta mer ljus för att bilderna ska bli bra. Tänd extra många lampor!
- Om du inte har ett stativ kan du använda andra saker som stöd, för att få en mer stabil bild. Ställ mobilen eller surfplattan till exempel på en trave böcker eller lutad mot en stol.
- Tejpa på något tungt när ni gör åkningar eller tiltningar, tyngden gör att rörelsen blir mjukare.

Kameror

Det finns en mängd kameror att välja på. Här är en sammanställning av olika typer av kameror som man kan använda sig av, som ligger i en hyfsad pris-klass.

DSLR-kameror

Detta är vanliga systemkameror som man också kan filma med, så är man van vid att ta stillbilder är det enkelt att lära sig att filma med dem. Exempel på DSLR-kameror är Nikon D819, Canon 7D och Canon 5D. Alla dessa kameror har också en inbyggd mikrofon. Problemet med den är att den tar upp varje

litet ljud man gör med handen på kameran. Därför bör man också köpa in en extern mikrofon om man vill filma med en DSLR-kamera. Systemkameran kan verka avskräckande med sina många möjligheter till manuella inställningar, men för att snabbt komma igång och filma kan man ofta få bra resultat även på automatinställningar. Den största attraktionskraften hos systemkameran är annars möjligheten att använda olika objektiv för att på så sätt kunna få till exempel kortare skärpedjup eller vidvinkel. Ett zoom-objektiv är dock ofta en bra utgångspunkt som täcker de flesta situationer.

Go-pro

Detta är en liten kamera som man kan hålla med en hand. Den används mycket i Extremsporter eftersom den är så liten och stöttålig. Ofta ingår utrustning så att den exempelvis går att fästa på en cykelhjälm eller på armen. Ibland ingår också ett undervattenshus så att man kan filma under vatten. Fördelarna med go-pro-kameran är att den är så smidig och går att ha med sig överallt, nackdelen är att det är svårt att spela in en mer "riktig" film med den. Skärmen är liten, så det är svårt att se vad ni filmar och hur det blir. Dock kan man koppla den till sin mobil/surfplatta via Bluetooth som då fungerar som en monitor, vilket gör det lättare att ha koll på bilden.

Andra HD-kameror

Utöver DSLR och Go-pro finns det ett stort antal digitala filmkameror. Innan man köper en kamera är det bra att ta reda på om man kan fästa en mikrofon på den eller om den redan har en inbyggd. Det är också bra att veta vilken typ av filformat kameran spelar in på och om det är kompatibelt med det redigeringsprogram man vill använda. Med de mest populära kamerorna är det nästan aldrig ett problem, men det skadar inte att googla eller fråga.

FÖRDELAR:

- Man kan lyckas få till filmen så som man vill ha den.
- Att få göra film "på riktigt" skapar en positiv spiral – om det är kul används utrustningen mer, vilket gör att deltagarna lär sig mer.
- Utrustningen blir något unikt som deltagarna kanske inte har tillgång till hemma och därmed blir de också mer måna om att göra film när de kan använda den.
- Bilderna blir bättre än de som tas med en mobil/surfplatta.
- Det är lätt att köpa tillbehör som ökar känslan av professionalitet.

NACKDELAR:

- Det är dyrare (och ibland också mer ömtåliga).
- Mer utrustning att hålla koll på – både hur och att allt funkar.
- Kan kräva mer kunskap av dig som ledare.
- Filmfilerna blir större och kräver datorer med bra prestanda och större lagringsmöjligheter.

Stativ till kameran

Vilket stativ man behöver beror helt på vilken kamera man använder. Ju tyngre kamera, desto stabilare stativ behövs. Det är ingenting man behöver köpa in i första taget, men det kan definitivt att höja kvaliteten och lusten att göra film. Stativ har dessutom en lång livslängd och ska man spela in en stop-motion-film så som ler-animationer är stativ ett måste.

Mikrofoner

Man kan köpa in en mikrofon som kopplas in i kameran och gör så att ljudet hamnar på samma fil som bilden. Det innebär att man, när det är dags att klippa, inte behöver synka ihop ljud och bild eftersom det sker automatiskt. Om man däremot väljer att köpa in en extern bandspelare, spelas ljudet in på ett eget minneskort som finns i bandspelaren. Då behövs lite tid för att synka ljud och bild innan man kan börja klippa. Fördelen med att ha en extern bandspelare är att man får bättre ljud eftersom mikrofonen kan vara nära skådespelarna även om kameran är långt borta. Dessutom får deltagarna möjlighet att träna på att vara ljudtekniker på riktigt.

Riktade mikrofoner

Det går att använda likadana mikrofoner till film som till musikinspelning men det är inte optimalt. Det speciella med mikrofoner för film är att de är riktade i stället för rundtagande. Med andra ord spelar de in ljudet åt samma håll som de pekar, medan en sångares mikrofon spelar in mer av hela rummets klang. Riktade mikrofoner kallas njure eller supernjure. Ska ni köpa in flera mikrofoner är det bra att köpa in olika sorter eftersom de passar olika bra till olika scener. Ibland behöver man en liten mikrofon som man kan gömma utan att den syns i bild. Andra gånger behöver man en lite större mikrofon, för att den kanske helt enkelt är bättre på att ta upp ljud.

Myggor

Små mikrofoner som man kan fästa direkt på skådespelarna (och gömma under kläderna) kallas för myggor. Det är bra om man exempelvis filmar långt från skådespelarna men ändå vill få bra ljud vid dialog. De finns både som trådlösa och sådana som man kopplar in i kameran eller bandspelaren. Detta är eventuellt lite avancerat, men kan vara bra om man ensam är ansvarig för att både fota och ta ljud eftersom man inte behöver hålla i myggan. Det kan också vara bra att veta vad det är och att det finns.

Zoom

Detta är en liten och smidig typ av ljudupptagare med inbyggd stereomikrofon och som ger bra ljudkvalité. I de mer nya modellerna går det att koppla in ytterligare externa mikrofoner, och det går också att fästa zoomen på bland annat DSLR-kameror. Ljudet spelas in på ett minneskort, vilket innebär att man måste synka ljud och bild innan man kan börja klippa.

Redigeringsprogram

iMovie och Movie Maker finns både som redigeringsprogram för datorn och som app och kan ses som nybörjarprogram, men det betyder inte att det är de bästa programmen för nybörjare! De mer professionella programmen, som till exempel Adobe Premiere och Final Cut, har många fördelar eftersom det är lätt att lära sig göra mer avancerade saker när man väl lärt sig grunderna. Adobe Premiere fungerar både för PC och Mac, men Final Cut fungerar endast på Mac. Adobe Premiere liknar Photoshop, vilket vissa kanske redan är bekanta med och därmed kan det gå snabbare att lära sig programmet.

Båda programmen har blivit mycket billigare med åren och nu för tiden går det också att skaffa ett abonnemang hos Adobe och betala en mindre summa varje månad.

I iMovie och Movie Maker finns det ett bibliotek av ljudeffekter, musik och bildeffekter. Man kan bland annat lägga in färdiga eftertexter där allt man behöver göra är att skriva in sina egna namn och välja färger.

I Adobe Premiere och Final Cut behöver man lära sig att göra de sakerna själv i stället, med fördelen att man kan få det exakt som man vill och inte vara bunden till en viss mall.

Om man stöter på problem längs vägen finns alla svar på internet. Går du in på youtube.com kan du söka på exempelvis "Hur funkas iMovie?" eller "Hur lägger jag in musik i Premiere?" och du kommer att hitta pedagogiska instruktionsvideos.

LÄNKTIPS

KulturUngdom – stöttar unga kreatörer i Västra Götaland mellan 13 och 30 år genom sitt projektstöd K-Pengar – www.kulturungdom.se

FilmCloud – plattform för filmare i Västra Götaland där man kan hitta information om stöd, evenemang och kurser samt interagera med andra filmare – www.filmcloud.se

Filmkonsulenterna på Kultur i Väst – arrangerar fortbildningar, kurser och tipsar om stöd för kommuner, biografer, pedagoger m fl. www.kulturivast.se/film

Filmcafé – samlingsplats för skådespelare och statister som är bra att använda när man ska rollsätta sin film – www.filmcafe.se

Voodoo Film – community för filmare med mycket information och tips om allt som har med filminspelning att göra – www.voodooofilm.org

Filmriket – nationell filmklubb för unga som gjort tydliga och bra instruktionsfilmer för att hjälpa den som vill göra film – www.filmriket.nu/filmschools

Internet Archive – stort arkiv med musik, film och bilder som är gratis att använda – www.archive.org

Freesound – arkiv med ljudeffekter som är gratis att använda – www.freesound.org

Free Music Archive – precis vad det låter som – www.freemusicarchive.org

Incompetech – sök efter låtar att använda gratis via genre, tempo, känsla eller längd – www.incompetech.com/music/royalty-free/music.html

Celtx – gratis manusprogram där man kan köpa till andra funktioner om man vill – www.celtx.com

Final Draft – väldigt populärt manusprogram som är gratis att ladda ner – www.finaldraft.com

FILMFESTIVALER – ATT DELTA I ELLER BESÖKA

Frame filmfestival – Västra Götalandsregionens stora filmtävling och mötesplats för filmare från 16 år och uppåt – www.frame.nu

Novemberfestivalen – SM i ung kortfilm och nationell arena i Trollhättan för unga filmskapare mellan 16 och 26 år – www.novemberfestivalen.se

Göteborg Film Festival – Nordens största filmfestival med över 450 filmer från hela världen som visas – www.goteborgfilmfestival.se

Filmfestivalen Corax – Fyrbodals stora tävling för filmskapare mellan 16 och 26 år – www.uddevalla.se, eller sök på "Corax filmfestival Uddevalla"

Skaraborgs filmfestival – tävling och mötesplats för filmare i Skaraborg som är under 30 år – www.skaraborgsfilmfestival.se

En lista över fler filmfestivaler hittar du på:
www.filmcloud.se/sidor/festivaler-och-tavlingar

Kultur i Väst har uppdraget att stärka och utveckla kulturens och konstarnas roll i Västra Götaland. Detta gör vi tillsammans med 49 kommuner, föreningar, organisationer, nätverk, näringsliv, kulturutövare, bibliotek, skolor, arrangörer och regionens invånare.

Kultur berikar livet.

Kultur i Väst
405 44 Göteborg
besök Rosenlundsgatan 4
växel 031 333 51 00
www.kulturivast.se/film